

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Vietnam 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Vietnam förblir en kommunistisk enpartistat, men utvecklas långsamt och i ojämn takt i riktning mot ett rättssamhälle med ökad öppenhet i frågor som rör de mänskliga rättigheterna. Landets starka ekonomiska utveckling har lett till att en stor del av befolkningen har fått högre levnadsstandard och att individens frihet i den privata sfären har ökat. Nationalförsamlingens roll har stärkts. Ytterst sätter dock kommunistpartiets maktmonopol gränser för hur långt demokratiseringsprocessen kan nå under nuvarande politiska system. Ifrågasättande av partiets maktställning är fortfarande tabu.

Vietnam har ratificerat fem av FN:s grundläggande konventioner om de mänskliga rättigheterna. Trots det är organisations-, religions-, yttrande- och pressfriheten fortsatt starkt inskränkta. Även om den långsiktiga trenden går i riktning mot ett öppnare samhälle så är samtidigt kortsiktiga bakslag vanligt förekommande. Regimen har under de senaste tre åren slagit ner hårt mot personer som öppet kritiserat regimen eller förespråkat en fredlig övergång till demokrati, inte minst har bloggare, journalister, jurister, religiösa ledare och arbetsrättsaktivister drabbats.

Samhällsdebatten i vietnamesiska medier är starkt begränsad och självcensur vanlig. Debatten om korruption och ledares maktmissbruk har dock fått ökat utrymme under 2010. Även om det förekommer att utländska tidningar och tidskrifter censureras kan samma innehåll ofta skaffas fram på Internet. Många demokratiaktivister och regimkritiker använder Internet som plattform för att kritisera regeringen i politiskt känsliga frågor, bland annat korruption, och landfrågor. Detta har lett till åtgärder från statens sida för att begränsa

användningen av och innehållet på Internet. Bloggare har varit särskilt utsatta för bevakning och ett stort antal bloggare har frihetsberövats under 2010.

Rättsväsendet är inte oberoende, utan präglas av kommunistpartiets dominerande inflytande över domare, åklagare och polisväsendet. Dödsstraff förekommer, liksom rapporter om polisbrutalitet i häkten och fängelser.

Mötes- och föreningsfriheten är strikt reglerad och oberoende enskilda organisationer tillåts inte. Samtidigt finns ett fåtal organisationer som trots de omfattande restriktionerna ändå lyckas driva ett påverkansarbete och som skulle kunna kategoriseras som ett gryende civilsamhälle. De lyckas vara både officiellt registrerade och ända verka för frågor som HBT-personers rättigheter, lokal demokrati, kvinnors rättigheter samt arbete mot korruption.

Personer som tillhör etniska minoriteter har ofta betydligt svårare att åtnjuta sina mänskliga rättigheter än majoritetsbefolkningen kinh, exempelvis vad gäller levnadsstandard, tillgång till utbildning och hälsovård och rättigheter till sitt eget språk och kultur.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Vietnam har ratificerat:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, men inte de två tilläggsprotokollen om enskild klagorätt respektive dödsstraffets avskaffande.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*, men inte tilläggsprotokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (CERD)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*, men inte protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* inklusive de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn.

Vietnam har undertecknat, men inte ratificerat:

- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.

Vietnam har varken undertecknat eller ratificerat:

- Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* eller det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr. I Vietnams nationella rapport inför UPR-granskningen 2009 anges dock att landet överväger att ratificera CAT.
- Flyktingkonventionen, *Convention related to the Status of Refugees*, eller dess tillhörande protokoll från 1967.
- Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *Convention for the Protection of all Persons from Enforced Disappearances*.
- Konventionen om migrantarbetare och deras familjers rättigheter, *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families*.
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court (ICC)*.

Vietnam har inte utfärdat någon stående inbjudan till FN:s specialrapportörer.

Under 2010 har emellertid två oberoende experter besökt landet. I juli 2010 besökte FN:s oberoende expert för minoriteter landet för att undersöka hur minoriteters rättigheter efterlevs samt ge råd kring förbättringar. I augusti 2010 besökte FN:s oberoende expert för mänskliga rättigheter och extrem fattigdom landet.

Enligt en överenskommelse från 2009 ska även FN:s oberoende expert på utländska skulder besöka landet framöver. Förfrågningar om besök av FN:s rapportörer och oberoende experter har gjorts för att studera situationen när det gäller åsiktsfrihet, utomrättsliga avrättningar, religionsfrihet, vatten och sanitet, samt rätten till mat.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det förekommer inga uppgifter om av statsmakten sanktionerade utomrättsliga avrättningar eller andra politiskt motiverade mord. Tortyr och annan kränkande behandling är förbjuden enligt konstitutionen. Internationella organisationer för de mänskliga rättigheterna och lokala medier rapporterar dock om förekomsten av grov polisbrutalitet. Polisen uppges sakna kompetens hur man genomför förhör och brottsutredningar utan inslag av våld. Det finns inget förbud mot att i domstol åberopa bevis som framkommit under tortyr.

Antalet frihetsberövade är inte känt. Fängelsestraffen i Vietnam är långa, men den faktiska strafftiden kan förkortas om den fängslade sköter sig väl. Likaså förekommer att strafftider förlängs om den fängslade inte anses sköta sig. Förhållandena i fängelserna är svåra. Överbeläggning, undernäring och usla sanitära förhållanden är vanligt. Den som har pengar kan muta sig till en bättre behandling i fängelset. En policy för återanpassning till livet efter strafftiden finns och landet berömmar sig av en låg återfallsfrekvens för brottslingar.

Bedömningen av förhållandena i fängelserna försvåras av att det ansvariga ministeriet i stort sett inte tillåter några oberoende inspektioner. Internationella Röda Korskommittén, ICRC, beviljas inte tillträde till fängelser för humanitärt hjälparbete. Hiv/aids uppges vara ett växande problem i fängelser, särskilt i fängelser med interner dömda för drogrelaterade brott.

Frihetsberövande utan rättslig prövning är förbjudet enligt lag, men används trots det mot oppositionella och andra som av olika skäl bedömts som misshagliga för regimen.

4. Dödsstraff

Dödsstraff finns inskrivet i Vietnams strafflag för 22 brott. Hot mot landets regim och säkerhet, mord och andra grova våldsbrott, väpnade rån, grov narkotikasmuggling, grovt bedrägeri, grov ekonomisk brottslighet och korruption är exempel på brott som kan leda till dödsstraff.

Nationalförsamlingen röstade 2009 för att minska antalet brott från tidigare 29, vilket innebar att straffet för bl a våldtäkt, bedrägeri, smuggling, förfalskning, droganvändning, mutor, kapning, piratkopiering och förstörelse av militära vapen omvandlades till livstids fängelse. De allra flesta mål där det döms till dödsstraff uppges röra mord eller narkotikabrott. Minderåriga, gravida kvinnor, kvinnor som har barn under tre år och personer med psykisk funktionsnedsättning kan inte dömas till döden. Dödsdömda kan begära nåd hos presidenten.

I ett regeringsbeslut 2004 sekretessbelades statistiska uppgifter om dödsstraffets tillämpning. Olika uppgifter förekommer om antalet avrättningar. Genom att addera uppgifter i media om dödsstraff och avrättningar kommer man fram till att minst 85 dödsstraff utdömdes under 2009 och 110, varav fem mot kvinnor, under 2010. Likaledes finns uppgifter om fem genomförda avrättningar 2009 och fyra under 2010. *International Federation for Human Rights* (FIDH) uppger dock att det snarare rör sig om cirka 100 avrättningar per år. Avrättningarna sker genom arkebusering.

Officiellt uppger representanter för regeringen att man på sikt avser avskaffa dödsstraffet.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Vietnam har utsatts för stark internationell kritik för förtryck av politiskt och religiöst oliktkänkande. Under 2010 har den vietnamesiska staten slagit ner hårt mot regimkritiska personer som förespråkat en fredlig övergång till flerpartisystem och demokrati. Media har rapporterat om ett 30-tal personer som fängslats för sin politiska eller religiösa övertygelse under 2010. Vietnams regering hävdar att dessa personer brutit mot vietnamesisk lag genom regimkritiska uttalanden eller genom att sprida regimkritisk propaganda. Det är svårt att få tillförlitlig information om antalet frihetsberövanden i landet även om Internet gjort det lättare för försvarare av de mänskliga rättigheterna att hålla kontakt med omvärlden.

Den nationella lagstiftningen gör ingen åtskillnad mellan terrorism, andra våldsamma brott och utövandet av fredliga former av åsiktsfrihet som demonstrationer, bloggande på Internet eller utövandet av religiösa aktiviteter. De vanligaste brottsbeskrivningarna för dessa brott är "sabotage av den socialistiska infrastrukturen" (Artikel 86), "undergrävandet av politiken för nationell enighet" (Artikel 87), "Propaganda mot Vietnam" (Artikel 88), "Utnyttjandet av demokratiska friheter och rättigheter för att kränka statens och sociala organisationers intressen" (Artikel 258), och "Utförandet av aktiviteter ämnade att störta folkets administration" (Artikel 79). Bland de dömda och fängslade för dessa brott återfinns bloggare, journalister, förkämpar för fackliga rättigheter, religiösa ledare samt regimkritiska demokratiaktivister. Oppositionella bevakas mer eller mindre strängt, många sitter i husarrest. Under 2010 har fem fångar upptagna på EU:s särskilda bevakningslista över samvetsfångar släppts. Totalt finns 46 personer upptagna på denna lista.

I princip förekommer inga reseförbud inom landet, utom för den lilla grupp som fått reseförbud som straff. Det har blivit lättare att röra sig och byta bostadsort. Man måste dock fortfarande anmäla till polisen när man har gäster som stannar över natten. För de flesta vietnameser finns inga restriktioner mot att ansöka om pass eller att resa utomlands. Däremot finns uppgifter om att oppositionella personer nekats att få pass.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Enligt konstitutionen är alla medborgare lika inför lagen. Hela rättsväsendet präglas emellertid av kommunistpartiets inflytande över utnämningen av domare, åklagare och poliser. Domstolarnas ställning är svag. Högsta

domstolen är den högsta juridiska instansen. Därunder kommer provins- och distriktsdomstolarna.

Vietnam har inte undertecknat de tilläggsprotokoll som ger enskilda rätt att framföra klagomål om brott mot mänskliga rättigheter till FN-systemets olika konventionskommittéer. På nationell nivå finns det i praktiken inte några institutioner dit enskilda kan anmäla kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Det finns planer på att inrätta ombudsmannaliknande funktioner för tillsyn och kontroll under nationalförsamlingen. Ett steg i denna riktning är direktivet om enskild klagorätt och möjligheten att få myndighetsbeslut prövade i en särskild domstol. Det finns särskilda avdelningar i domstolarna där man kan få myndighetsbeslut prövade, till exempel när en individ eller ett företag anser sig ha blivit felaktigt behandlade av myndigheter.

Landets rättssystem är svåröverskådligt med en rad olika typer av normativa dokument som lagar, förordningar, beslut, cirkulär och direktiv. Gemene man har överlag dålig kunskap om sina lagliga rättigheter. Kommunistpartiets politbyrå antog 2005 två resolutioner om nödvändiga reformer av rättssystemet och omorganisation av domstolsväsendet fram till 2020. Syftet uppgavs vara att förbättra rättssäkerheten, ge advokater ökat inflytande under rättegången och omvandla nuvarande åklagarämbete till en allmän åklagarmyndighet med huvuduppgift att väcka åtal och leda brottsutredningar. Många nya lagar är moderna till sin ordalydelse, men begränsningarna ligger i det komplicerade systemet för praktisk tillämpning. Systemet för verkställighet av domar i civilmål är outvecklat och skapar stora problem för enskilda personer och företag.

Många tvister mellan enskilda löses genom medling. Kvinnor och personer som tillhör minoritetsgrupper är gravt underrepresenterade i de förekommande medlingskommittéerna. Ofta tillämpas sedvanerätt, som i vissa fall diskriminerar kvinnor.

År 1998 infördes på försök ett rättshjälpsystem för fattiga och utsatta i samhället. Rätten till rättshjälp stärktes 2006 genom att nationalförsamlingen antog en lag om att statliga medel skulle avsättas för rättshjälp åt fattiga. Det finns rättshjälpscentra i landets samtliga 64 provinser. Kring dessa centra finns ett nätverk av juridiska rådgivare och advokater som bistår individer med rättshjälp i form av information och enskild rådgivning. Dessa centra kan även finansiera försvarsadvokater. De vanligaste frågorna rör landrättigheter och familjerätt.

Det finns knappt 6 000 advokater i Vietnam, vilket innebär att det råder stor brist på försvarsadvokater till landets 89 miljoner invånare. Lagstadgad rätt till juridiskt ombud finns i brottmål där dödsstraff kan utdömas, för

ungdomsbrottslingar och för personer med psykisk funktionsnedsättning. Enligt uppgifter från UNDP äger 90 procent av alla brottmålsrättegångar rum utan att någon advokat är närvarande. Endast advokater anslutna till det lokala advokatsamfundet har rätt att företräda åtalade personer i domstol.

Advokaters möjligheter att försvara en åtalad person är allvarligt inskränkta. Ett försvarscertifikat måste utfärdas av polisen, åklagarmyndigheten eller domstolen i varje enskilt fall. Den byråkratiska processen är otydlig och det finns stora lokala variationer av dessa regler. Godtycke och onödig byråkrati leder till att det ofta tar lång tid innan den frihetsberövade får träffa en advokat. Ofta får inte advokaten besöka den tilltalade i häktet, än mindre hålla enskilda samtal. Advokatens tillgång till relevant dokumentation och bevismaterial i ett ärende är kringskuren.

Åklagaren har en relativt passiv roll i rätten. Domaren leder processen och ställer frågor till den tilltalade och till vittnen. Försvarsadvokaten bereds få möjligheter att ställa frågor under rättegången och brukar först få yttra sig över åklagarens förslag till påföljd.

Under 2009 bildades ett nationellt advokatsamfund med uppgift att tillvarata advokaters rättigheter och intressen. Utöver de lokala advokatsamfund som finns över hela landet finns även Vietnams advokatsamfund som är en politisk intresseorganisation underordnad den s.k. ”fosterländska fronten”, som är en del av partistrukturen.

Från 16 år är ungdomar fullt ansvariga för sina brott. Från tolv års ålder kan barn som begått allvarligare brott och återfallsförbrytare skickas till ungdomsvårdsskola för en tidsperiod av sex månader och upp till två år. För enklare brott och som förstagångsförbrytare döms barn till rehabilitering i närmiljön, och de anmäls inte till brottsregistret. Det finns fortfarande inte någon systematisk uppföljning av unga lagöverträdare. Vid den statliga rättshjälpsbyrån ges, ännu i liten skala, juridiskt stöd till barn i konflikt med lagen. Diskussion pågår om att inrätta särskilda ungdomsdomstolar.

7. Straffrihet

Korruption är ett utbrett problem i Vietnam och med den följer möjligheten att muta sig fri från åtal och straff. I *Transparency International*s barometer för hur korruption upplevs framgår att 63 procent av vietnameserna upplever att korruptionen ökat under de senaste tre åren och att polisen är den institution mest påverkad av korruption.

I juli 2006 trädde en ny antikorrupsionslag i kraft som är tämligen långtgående och modern. Den föreskriver bland annat att politiker och högre tjänstemän

ska redovisa sina tillgångar offentligt, vilket dock ännu inte skett. Den innehåller även etiska riktlinjer för tjänstemän, inklusive att tjänstemän på utsatta poster ska rotera. Få konkreta resultat märks dock då mycket återstår när det gäller genomförandet av lagen. Korruption diskuteras relativt öppet i media. Premiärministern leder själv den grupp som skall granska korruptionen i landet, inklusive höga tjänstemäns tillgångar. En svaghet i antikorrupsionsarbetet är bristen på effektivt skydd för den som anmäler misstänkt korruption.

I samband med nationaldagen och det vietnamesiska nyåret amnesti beviljar presidenten amnesti för utvalda fångar. Under 2010 beviljades amnesti för omkring 20 000 fångar, dock inte för några kända samvetsfångar.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfriheterna är starkt begränsade i Vietnam. Möten får inte anordnas utan polistillstånd. Ett oberoende civilt samhälle saknas. Alla enskilda organisationer måste inordnas i organisationen ”fosterländska fronten” som är en del av partistrukturen. Offentlig kritik av det politiska systemet kan leda till omedelbart frihetsberövande och är kriminaliserat enligt Vietnams strafflagstiftning. Situationen har förvärrats under andra hälften av 2010, sannolikt delvis mot bakgrund av den förestående partikongressen i januari 2011.

Utöver de uppskattningsvis ca 140 000 organisationer som skapats för att genomföra regeringens och partiets politik och reformer, finns det ett fåtal organisationer som trots de omfattande restriktionerna ändå lyckas driva ett påverkansarbete och som skulle kunna kategoriseras som ett gryende civilsamhälle. De lyckas vara både officiellt registrerade och ändå verka för frågor som HBT-personers rättigheter, lokal demokrati, kvinnors rättigheter samt arbete mot korruption. Organisationerna navigerar i den politiskt kontrollerade miljön men lyckas ändå utmana och utkräva ansvar när staten inte lever upp till internationella eller nationella åtaganden. Trenden är att allt fler organisationer vill bli mer av påverkansorganisationer och driva förändringsarbete och inte enbart vara regeringens och partiets förlängda arm. Sådana organisationer är uteslutande finansierade av internationella givare. Organisationer som vill arbeta för pluralism, demokrati och o censurerad litteratur, poesi, journalistik får däremot inte verka öppet utan tvingas gå under jorden.

Det finns inte några oberoende medier i Vietnam. Däremot finns ett flertal som är ekonomiskt oberoende, vilket dock inte hindrar staten från att utöva kontroll. Reportrar utan gränser rankar Vietnam bland de 15 sämsta länderna i världen (165:e plats bland 178 länder) i sin *Press Freedom Index* för 2010.

Vietnamesiska journalister är personligen ansvariga för material som publiceras vilket leder till en kultur av självcensur. Trenden är dock att mediebevakningen långsiktigt blivit mer öppen och berör frågor som rör maktmissbruk och korruption. En ny presslag liksom en lag om tillgång till information håller på att utarbetas, men båda har försenats.

Utländska korrespondenter i Vietnam är hårt kontrollerade och måste uppge sina resor och kontakter. Det förekommer att korrespondenter får problem med sina ackrediteringar och viseringar efter att ha rapporterat i känsliga frågor. Utländska korrespondenter får bara ha kontor i Hanoi.

Internet är statligt kontrollerat och säkerhetsministeriets ”Internetpolis” övervakar all datortrafik. Innehållet på Internet filtreras och kontrolleras, vilket särskilt berör sidor på Internet med politiskt eller religiöst budskap. Internetcaféer måste registrera alla webbsidor deras kunder besöker och också anteckna deras identitet. Organisationen Reportrar utan gränser rankar Vietnam tvåa i världen, efter Kina, när det gäller antal fängslade cyberdissidenter. Cirka 25 miljoner av Vietnams drygt 87 miljoner invånare uppskattas regelbundet använda Internet, medan antalet bloggare uppskattas till ca 2,6 miljoner.

Religionsfriheten finns inskriven i författningen. Var och en garanteras rätt till sin religiösa tro. Alla religiösa samfund måste dock registreras och godkännas av staten. Amnesty rapporterar om hot, förföljelse och arresteringar av ledare i samfund som inte accepterats.

Ett beslut från 2009 förbjuder akademiska forskare att öppet kritisera partiet och regeringens politik och begränsar de områden som är tillåtna för forskning. Beslutet fick uppmärksamhet då det resulterade i att en nyligen upprättad tankesmedja, *Institute of Development Studies*, valde att lägga ned sin verksamhet eftersom de fann att beslutet gjorde det omöjligt för dem att verka som avsett.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Vietnam är en kommunistisk enpartistat. Enligt Vietnams författning skall landet ledas av Vietnams kommunistiska parti. Makten är delad mellan presidenten, premiärministern och partiets generalsekreterare. Ministerierna fungerar snarare som ämbetsverk. Man eftersträvar konsensus mellan partiets olika falanger, vilket fördröjer alla beslutsprocesser och man undviker öppna konflikter.

Det högsta organet inom partiet är kongressen, som samlas vart femte år, senast i januari 2011. Kongressen valde då en 175 personer stor centralkommitté, varav tio procent var kvinnor. Kommittén väljer i sin tur en

politbyrå, partiets högsta verkställande organ, som för närvarande har 14 medlemmar, varav en är kvinna. Nästa val till nationalförsamlingen äger rum maj 2011, då man önskar att kommunistpartiets kongress och val till nationalförsamlingen skall äga rum samma år. Ungefär 90 procent av nationalförsamlingens 493 ledamöter är partianslutna. Nationalförsamlingen träffas under två drygt månadslånga sessioner per år. Mellan sessionerna beslutar ett så kallat ständigt utskott.

Nationalförsamlingens roll har stärkts de senaste åren bland annat genom att de olika utskotten fått en starkare ställning, vilket visar sig genom att de allt oftare tillbakavisar lagförslag för omprövning av regeringen. Ledamöterna har fått utökad möjlighet att tolka partiprogram och granska nya lagförslag. Det har hänt att lagförslag, nationella projekt och ministerkandidater tillbakavisats. Öppenheten har ökat. Parlamentarikerna är aktiva och det finns ett antal som kritiserar regimens åtgärder och kräver att regeringen vidtar åtgärder mot korruption, byråkrati och för att förbättra effektiviteten hos lokala myndigheter. Utfrågningar av ministrar direktsänds i TV och dessa sändningar är mycket populära. Särskild uppmärksamhet fick nationalförsamlingens session hösten 2010 då bland annat stark kritik riktades mot premiärministerns roll i Vinashinskandalen (ett av landets största statsägda företag inom varvsindustrin som visat sig ha stora skulder).

Det finns dock stora strukturella brister som fortsatt kommer att lägga hämsko på nationalförsamlingens verksamhet. Ytterst sätter kommunistpartiets maktmonopol gränser för hur långt demokratiseringsprocessen kan nå under nuvarande politiska system.

En allt större del av budgeten har på senare år redovisats men delar av den är fortfarande hemlig.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Vietnam är sedan 1992 medlem i ILO. Landet har ratificerat fem av ILO:s åtta centrala konventioner om avskaffandet av alla former av tvångsarbete (29), icke-diskriminering i arbetslivet (nr 100 och 111) och förbud mot barnarbete (138 och 182). Vietnam har inte ratificerat konventionerna för föreningsfrihet och skydd för rätten att organisera (konvention 87), rätten att organisera och förhandla kollektivt (konvention 98), samt avskaffande av tvångsarbete (konvention 105).

Enligt officiella siffror var arbetslösheten i Vietnam 4,3 procent år 2010. – Siffran är emellertid en underskattning eftersom undersysselsättningen är betydande. Varje år inträder ungefär 1,5 miljon ungdomar på arbetsmarknaden. Nya arbetstillfällen skapas främst inom den informella sektorn av ekonomin. Dessa arbeten är nästan helt oreglerade i lag vilket medför att det annars relativt starka arbetstagar skyddet inte gäller. En av de stora utmaningarna för regeringen är att dels skapa tillräckligt med arbetstillfällen, och därmed försörjning, dels att tillgodose det ökade kravet på utbildad arbetskraft.

Arbetslagstiftningen fastställer en minimilön som 2010 uppgick till motsvarande 260-475 sek per månad, beroende på om man arbetar i ett utlandsägt eller ett vietnamesiskt företag samt beroende på var i landet man arbetar. Arbetstiden är 40 timmar per vecka för statsanställda och anställda i statsägda företag.

Arbetslagstiftningen innehåller också bestämmelser om övertid, grund för uppsägning och arbetarskydd. Överlag haltar dock efterlevnaden av lagarna, särskilt inom den privata sektorn. Många arbetstagare känner varken till sina rättigheter eller skyldigheter och det finns bristande kunskap om fackförbundens roll.

Samtliga fackförbund kontrolleras av partiet och måste godkännas av och vara associerade med *Vietnam General Confederation of Labour*, VGCL som har dubbla roller; dels att medverka till att främja produktion och skapa arbetstillfällen, dels att tillvarata arbetstagarnas intressen.

Arbetskonflikter och strejker blir allt vanligare, särskilt vid utlandsägda företag. Strejkrätten är inskriven i arbetslagstiftningen men är omdiskuterad. Vissa erkänner inte strejkrätten medan andra menar att strejker är en normal om än ovälkommen företeelse. Försök att bilda från partiet oberoende fackföreningar slås ned.

Under 2010 förekom även rapportering i media om fängslade fackföreningsaktivister som dömts till långa fängelsestraff.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Vietnam har satt upp hälsa som ett prioriterat område för utveckling. Tre av Vietnams åtta utvecklingsmål är hälsorelaterade; barns hälsa och födelsetal, mödrahälsa och hiv/aids. Vietnam förväntas nå två av målen, nämligen att halvera 1990 års undernärings-siffror till år 2015, samt att förbättra mödrahälsan.

Vietnam har förbättrat sina hälsoindikatorer avsevärt de senaste decennierna. Spädbarnsdödligheten har halverats från 24 barn per 1 000 levande födda år 2000 till 12 år 2008. Undernäringen bland barn har stadigt minskat de senaste 15 åren. Dock är undernäring fortfarande orsak till att ungefär en tredjedel av alla barn under fem år stannar av i växten samt att en femtedel av alla barn under fem år är underviktiga. Orsaker till detta är att mödrar inte ammar under tillräckligt lång tid samt att artificiella substitut inte innehåller tillräckligt med näring.

Det finns fortfarande många hälsoproblem som ännu inte har fått tillräcklig uppmärksamhet. Vietnamesiska kvinnor genomgår i genomsnitt 2,5 aborter, en av de högsta siffrorna i världen. De senaste åren har antalet icke smittsamma sjukdomar såsom diabetes, cancer och hjärtsjukdomar ökat och står idag för hälften av alla dödsfall i landet. Ohälsa räknas som en av de främsta orsakerna till fattigdom, speciellt på landsbygden. En persons egna kostnader för hälsovård, både vad gäller officiella utgifter och mutor, är avsevärda.

Hälsotillståndet skiljer sig mellan hög- och låginkomsttagare och klyftan ökar. Det finns en utbredd korruption inom hälsosektorn. Höga kostnader för mediciner gör att självbehandling blir allt vanligare, vilket medför ökande inköp av läkemedel med osäker verkan. Ökande antibiotikaresistens utgör ett annat allvarligt problem. Ett hälsoförsäkringssystem finns som innehåller frikort för de allra fattigaste och barn under sex år. Under 2008 tilldelades hälsosektorn 8,3 procent av regeringens totala utgifter, en ökning från tidigare år.

Regeringen erkänner att hiv/aids är ett stort problem och att sjukdomen sprids allt snabbare. Cirka 243 000 människor uppskattades leva med hiv/aids 2009. Alla 64 provinser har rapporterat fall av hiv/aids. I januari 2007 trädde en ny lag om kontroll och prevention av hiv/aids i kraft. Lagen är modernt skriven och förbjuder all form av stigmatisering och diskriminering av hiv-smittade. Den ger också hiv-smittade rätt till medicinsk behandling, till att vara en del av samhället, till att arbeta och studera samt till att personuppgifter skall behandlas konfidentiellt. Vidare kräver lagen att alla vietnamesiska myndigheter och organisationer ska utveckla program för utbildning och information kring hiv/aids på arbetsplatser. Trots detta fortsätter diskriminering och stigmatisering av hiv/aids-personer att vara utbredd. Enligt uppgifter från 2008 beräknas endast 40 procent av alla hiv-smittade ha tillgång till lämplig vård.

12. Rätten till utbildning

Enligt lag har alla vietnamesiska barn rätt till utbildning. Vietnam har gjort betydande framsteg och hör till de länder som redan uppnått millenniemålet om grundutbildning. 97 procent av barn i skolåldern beräknas gå i grundskola. 90,5 procent av kvinnorna och 96 procent av männen beräknas vara

läskunniga. Regionala skillnader liksom skillnader mellan inkomstgrupper är dock stora. Bland barn som tillhör etniska minoriteter uppges endast 80 procent börja grundskolan, medan andelen som fullföljer sjunker till 68 procent enligt Unicef. Bland barn med funktionsnedsättning beräknas knappt hälften gå i skola. Utbildningen skall enligt lag vara avgiftsfri i grundskolan (årskurs 1-5) men i praktiken tas avgifter ut för skolans underhåll samt för elevens skolböcker och skrivmaterial. Fattiga familjer kan ges en avgiftsnedsättning. I årskurserna 6-12 tillämpas numera skolavgifter, men elever från fattiga familjer erbjuds reducerade avgifter.

Trots framsteg får flertalet vietnamesiska barn en utbildning av låg kvalitet. Under senare år har kvaliteten på utbildningen börjat diskuteras. Pedagogiken är ålderdomlig och tillgången och kvaliteten på undervisningen ojämn. Det råder brist på lärare. Det strikta betygssystemet i uppförande och akademisk insats gör att många lärare inte accepterar barn med speciella behov i sina klasser. Till dessa hör barn som arbetar, barn som migrerat från landsbygd till stad, barn utan registreringshandlingar, barn till fattiga familjer, barn som lever på gatan, barn som tillhör etniska minoriteter och barn med funktionsnedsättning.

De flesta barn som tillhör minoritetsgrupper bor i högländerna. Undervisning på det egna språket är ovanlig, även om den är tillåten. Minoritetsspråkens svaga ställning i undervisningen beror framförallt på att de flesta minoritetsspråk saknar skriftspråk, att det inte finns språkkunniga lärare samt en utbredd uppfattning att barnen behöver lära sig vietnamesiska.

Korruptionen inom utbildningssektorn är utbredd och drabbar en stor del av befolkningen. Föräldrar betalar för att barnen ska få plats i rätt skola eller för en bättre plats i klassrummet. Krav på extraundervisning är väldigt utbredd där föräldrarna betalar en oreglerad avgift direkt till läraren. Gåvor till läraren är obligatoriska för att få bättre betyg osv. Studier har visat att problemet är mer utbredd i större städer där elevunderlaget är stort med ett begränsat antal platser i välrenommerade skolor än på landsbygden där det i många fall endast finns en skola.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Levnadsförhållandena har förbättrats för flertalet vietnameser sedan reformpolitiken, *doi moi*, inleddes 1986. Med en BNP per capita på över USD 1000 har Vietnam uppnått medelinkomstlandstatus. Vietnam var det första landet att uppnå det första millenniemålet om att extrem fattigdom och svält ska utrotas, och har därefter uppnått målen om att alla barn ska gå i skolan, att jämställdheten ska öka och kvinnors ställning stärkas, att utbildningsskillnader beroende på kön ska elimineras, och att minska barnadödligheten. I genomsnitt

9,5 procent av befolkningen beräknas leva i fattigdom år 2010, enligt Vietnams nationella fattigdomskriterium (en inkomst per capita under 200 000 vietnamesiska Dong (ca 71 SEK) på landsbygden och 260 000 Dong (cirka 92 SEK) i städerna). Det är en minskning från tolv procent 2009.

Vietnam hamnar på 113:e plats av 169 länder i UNDP:s *Human Development Index* (oförändrad ranking från 2009) och uppvisar generellt sett relativt goda välfärdsindikatorer. Standardökningen gäller såväl inkomster som tillgång till bostad, sanitet och elektricitet. Samtidigt blir de sociala klyftorna i samhället alltmer tydliga, framför allt mellan stad och landsbygd, men även inom storstäderna som en konsekvens av ökad inflyttning från landsbygden. Skillnaderna i levnadsstandard mellan personer som tillhör de etniska minoriteterna och majoritetsfolket *kinh* är mycket stora.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Vietnam har ratificerat FN:s konvention om avskaffande av alla former av diskriminering mot kvinnor men inte tilläggsprotokollet som möjliggör enskild klagorätt. Nationalförsamlingen har antagit två lagar som syftar till att stärka och skydda kvinnans ställning; lagen om jämställdhet och lagen som förbjuder mäns våld mot kvinnor. En ny lag om människohandel som understryker behovet av att skydda flickor och kvinnor förväntas antas inom en snar framtid. Avdelningen för jämställdhet, som verkar under ministeriet för sociala frågor, arbetar med att genomföra Vietnams åtaganden under kvinnokonventionen.

Jämställdhet är inget nytt begrepp i landet eftersom det varit i linje med kommunistpartiets principer sedan länge. Kvinnans ställning och kvinnors rättsliga skydd anses delvis därför överlag vara bättre i Vietnam än i andra länder i regionen. Samtidigt präglas kvinnors situation av värderingar och normer som begränsar deras tillgång till utbildning och arbetsmarknad samt utsätter dem för våld och utnyttjande.

Antalet flickor inskrivna på grundskola har ökat och läskunnigheten är nu nästan lika hög som mäns. Samtidigt står flickor i fattiga familjer och flickor från etniska minoriteter för den lägsta skolnärvaron och den högsta andelen avhopp från skolan. Spädbarnsdödligheten och mödradödligheten är också högre bland etniska minoriteter. Familjer spenderar generellt mer pengar på pojkars hälso- och sjukvård än på flickors.

I Vietnam har prostitution och människohandel ökat markant. Kvinnor som flyttar inom och utanför landet är särskilt utsatta. Många tvingas in i sexindustrin efter att ha blivit av med arbete som hushållerskor. Fler kvinnor än män har idag hiv/aids, vilket kopplas samman till det ökade antal kvinnor som hamnar i sexindustrin.

Mäns våld mot kvinnor är ett utbrett problem i Vietnam och en anledning till en ökning i antalet skilsmässor. En färsk rapport från ett samarbete mellan regeringen och FN visar att 58 procent av alla vietnamesiska kvinnor någon gång utsatts för fysiskt, sexuellt eller psykiskt våld av sina partners. Enligt studien anser många kvinnor att våldet är ”normalt” eller ett alldagligt fenomen.

I Vietnam arbetar flera organisationer med främjandet av kvinnors rättigheter. Kvinnounionen och Ungdomsunionen är exempel på partianknutna så kallade massorganisationer som arbetar med kvinnorättsfrågor. Från civilsamhället arbetar organisationerna CSAGA och iSSE aktivt med frågor om jämställdhet och mäns våld mot kvinnor.

15. Barnets rättigheter

Vietnam var ett av de första länderna i världen att ratificera barnkonventionen och dess två tilläggsprotokoll. Grundläggande principer från konventionen har inkorporerats i den nationella lagen för skydd, omsorg och utbildning av barn. Det är anmärkningsvärt att lagen definierar barn som personer som är 16 år och yngre medan konventionens definition sträcker sig till 18 års ålder. Lagen omfattar även ett kapitel om särskilt utsatta barn. Ett oberoende organ för övervakning av institutioner och för att ta emot klagomål på lagens tillämpning saknas. Det saknas också heltäckande mekanismer för undersökningar och datainsamling. Dock finns sådana mekanismer i tillsynen av barnomsorg och skydd av barn.

Vietnam har en handlingsplan för skydd av barn under särskilt svåra omständigheter. Planen avser barn under 16 år som arbetar och lever på gatan, exploatering av barn, barnprostitution, drogmissbruk bland barn och barn i konflikt med lagen. Handlingsplanen gäller fram till 2010.

Vietnams ekonomiska tillväxt och att flera centrala handlingsprogram har genomförts har bidragit till att minska antalet barn som lever i fattigdom. Dock visar en ny mätning från Unicef att cirka en tredjedel av alla barn under 16 år lever i fattigdom; vilket motsvarar ungefär sju miljoner barn. Flertalet av dessa är barn som tillhör etniska minoriteter och barn som lever på landsbygden.

Ett aktuellt problem är den ojämna fördelningen av pojkar och flickor som föds. Statistik från UNICEF visar att andelen pojkar jämfört med flickor som föds är 110/100. Utvecklingen visar att pojkar prioriteras och att det förekommer könsbestämda aborter.

Brister i barnomsorg fortsätter att vara ett utbrett problem i Vietnam. UNICEF räknar med att 19 procent av alla barn under fem år dagligen lämnas ensamma eller tillsammans med andra barn under tio år. Det tycks finnas ett samband mellan moderns utbildningsnivå och barnets tillgång till omsorg; desto längre utbildning modern haft desto större chans är det att barnet skrivs in på förskola.

I de större städerna i Vietnam finns barn som lever och arbetar på gatan. Dessa barn tenderar att komma från landsbygden och majoriteten hoppar av grundskolan tidigt. En tredjedel av alla barn saknar en förälder. De barn som har lämnat hemmet av ekonomiska skäl är också mest utsatta för drogmissbruk, sexuell exploatering, människohandel och brottslighet. Enligt vietnamesisk policy ska barnen tas in på institution för att kunna återförenas med sina familjer. Human Rights Watch hävdar att familjeåterföreningar sällan genomförs i praktiken och att många barn far illa på institutionerna genom att tvingas leva i ohygieniska förhållanden samt utsättas för våld och trakasserier.

Barn bidrar ofta till sin familjs försörjning genom att arbeta och traditionellt betraktas arbete som viktigt för barns utveckling. Många faktorer såsom urbanisering, ökad privat affärsverksamhet, arbetslöshet och ökande ekonomiska klyftor i samhället tillsammans med dålig kvalitet på utbildningen och höga avgifter bidrar till att barn redan från 11-12 års ålder allt oftare tvingas till eller själva väljer att arbeta istället för att gå i skolan. De allra flesta barn arbetar i jordbrukssektorn, där flickor ofta drar det tyngsta lasset eftersom de också förväntas göra hushållsarbetet hemma.

Barn under 15 år tillåts arbeta deltid under speciella förutsättningar. Arbetslagen specificerar vilka arbeten som är skadliga och förbjudna för barn under 18 år. Lagen reglerar endast den statliga sektorn. Vietnam har undertecknat ILO-konventionen 182 mot de värsta formerna av barnarbete.

Ett ökande antal flickor (från 14-15 års ålder) som migrerar till städerna för att söka arbete tvingas prostituera sig i brist på inkomster. Andra hamnar i prostitution efter att ha blivit sexuellt utnyttjade av någon i familjekretsen eller efter våldtäkt. Orsaker till sexuell exploatering i hemmet såväl som kommersiellt är bland annat diskriminering av kvinnor och flickor, våld i hemmet, upplösning av familjestrukturer (på grund av arbetslöshet, missbruk

av droger, skilsmässa), bristande tillämpning av lagen, ökad sexturism (inhemsk såväl som utländsk), ökad kommersialisering och urbanisering.

Handel med barn förekommer i Vietnam, men eftersom verksamheten är illegal är det svårt att bedöma omfattningen. Det förekommer att flickor säljs av en till familjen närstående person för hushållsarbete, prostitution, giftermål eller adoption.

Det förekommer inte någon rekrytering av barn under 18 år till landets väpnade styrkor.

Vietnamesiska barn är fortfarande utsatta för våld och kroppslig bestraffning. I en färsk undersökning från ett samarbete mellan regeringen och FN uppger nästan en fjärdedel av mödrar till barn under 15 år att deras barn utsatts för fysiskt våld av deras män. Medvetenheten om barns rättigheter och behov är låg. Våld mot barn är vanligen förekommande både inom och utanför familjen, till exempel aga i skolan, trots att många former av våld mot barn är straffbara. Det finns dock ingen specifik definition av barnaga i vietnamesisk lag. Under rådande lag om fysisk misshandel finns heller ingen uttrycklig befogenhet för polis eller andra myndigheter att ingripa och förflytta barnet från familjen utan föräldrars godkännande

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urbening

Vietnam har, förutom att landet ratificerat relevanta konventioner, skrivit in minoriteternas rättigheter i konstitutionen från 1992. Staten ska driva en politik som gradvis utvecklar och stödjer alla etniska grupper. Trots detta är situationen för personer som tillhör Vietnams etniska minoriteter en av de mest kritiska mänskliga rättighetsfrågorna i landet. Personer som tillhör etniska minoriteter har ofta betydligt svårare att åtnjuta sina mänskliga rättigheter än majoritetsbefolkningen kinh och är generellt fattigare än den genomsnittlige vietnamesen.

I Vietnam lever totalt 54 olika etniska grupper. Den största folkgruppen är de etniska vietnameserna (kinh) som utgör 85 procent av befolkningen. De flesta minoriteter bor i bergslandskapen i norra och mellersta Vietnam. Två tredjedelar hör till sex stora grupper: tay, thai, hmong, hoa, khmer och nung. De största grupperna omfattar runt en miljon och de mindre runt 100 000 personer. Andra minoritetsgrupper är etniska kineser och Höglandsfolken (montagnarderna).

Födelsetalen är betydligt högre bland minoritetsfolken i högländerna, medan barnadödligheten är hög och livslängden låg. Läskunnigheten är så låg som tio

procent bland vissa grupper. Ungefär 80 procent av alla barn som tillhör etniska minoriteter är inskrivna på grundskoleutbildning, men bara 68 procent avslutar de första fem åren och 45 procent avslutar de nästkommande åren. Enligt lag har barnen rätt att använda sitt eget språk i tal och skrift i skolan i enlighet med barnkonventionen. Trots detta sker undervisningen huvudsakligen på vietnamesiska, vilket många av barnen inte har lärt sig innan de börjar skolan. Det finns få lärare som har möjlighet att undervisa på barnens modersmål. Flickor från etniska minoriteter står för den lägsta skolnärvaron och den högsta andelen avhopp från skolan.

Personer som tillhör vissa minoritetsgrupper fortsätter att emigrera till Thailand och Kambodja i hopp om att få arbete och bättre levnadsförhållanden. Regeringen bevakar minoritetsgrupperna, främst i centrala högländerna, för att kontrollera framväxten av separatiströrelser som uppfattas hota den nationella enigheten.

Trots denna utveckling har regeringen som mål att lägga fokus på och förbättra situationen för personer som tillhör etniska minoriteter. Program och initiativ har vuxit fram som syftar till att utveckla infrastrukturen i högländerna, respektera minoriteternas olika kulturer samt bidra med radio- och tv-program på minoritetsspråk.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är inte förbjudet i lag. Dock menar jurister att lagen som förbjuder "underminerande av offentlig moral" kan användas för att diskriminera HBT-personer och organisationer som arbetar med HBT-rättigheter. Endast äktenskap mellan man och kvinna kan registreras.

Homosexualitet är inte socialt accepterat i Vietnam. Konfucianska värderingar som förespråkar traditionella familjestrukturer tycks vara en orsak till detta. Stigmatisering och diskriminering av HBT-personer är vanligt förekommande. HBT-personer rapporteras ha blivit utsatta för allvarliga övergrepp av vänner och familj när deras sexuella identiteter blivit kända. Samhället i stort, men också HBT-personerna själva, har bristande kunskaper om rättigheter för HBT-personer.

På senare år har de växt fram nationella organisationer som aktivt jobbar för att stödja och informera om HBT-personers rättigheter och motverka diskriminering.

18 Flyktingars rättigheter

Vietnam har inte ratificerat flyktingkonventionen och dess protokoll. Regeringen ger skydd mot avvisning men beviljar inte flykting- eller asylstatus. Vietnam har gjort framsteg vad gäller arbetet med statslösa personer. Nya revideringar av nationalitetslagen har hjälpt förebygga och reducera statslöshet i landet.

UNHCR rapporterar att det idag finns över tvåtusen flyktingar som lever i Vietnam. Utanför landets gränser finns ca två miljoner s.k. Viet Kieu, vietnameser i exil. Av dem lever ca 1,5 miljoner i USA och stora grupper i Frankrike, Kanada och Australien. Runt trehundra tusen vietnamesiska flyktingar bor i Kina.

Bland den grupp exilvietnameser, de så kallade båtflyktingarna, som flydde från Vietnam vid mitten av 1980-talet har genom UNHCR:s försorg nu så gott som samtliga (110 000 personer) återförenats med sina familjer i Vietnam. År 2005 undertecknades en trepartsöverenskommelse mellan Vietnam, Kambodja och UNHCR om så kallade montagnarder som sökt sin tillflykt till Kambodja. Enligt UNHCR:s rapporter förefaller arbetet med att repatriera montagnarder till Vietnam fungera bra. UNHCR arbetar aktivt med att övervaka och kontrollera situationen för montagnarderna i de centrala högländerna.

Kambodjaner som flytt undan Röda khmererna i mitten av sjuttioalet utgör en stor flyktinggrupp i Vietnam. Flertalet av dessa personer har varit statslösa fram till 2010. Efter långvariga procedurer har nu en överenskommelse nåtts som beviljar vietnamesiskt medborgarskap till 2357 kambodjanska flyktingar. Många av dessa personer har varit bosatta i läger i södra Vietnam.

Tusentals vietnamesiska kvinnor har blivit statslösa efter att ha gift sig med utländska män som de sedan skiljer sig ifrån. Länder som till exempel Taiwan begär att kvinnor frångår sitt vietnamesiska medborgarskap när de gifter sig med männen. 2009 gjordes ansatser för att skydda dessa kvinnor. Lagändringar gör det nu möjligt för kvinnorna att ha dubbelt medborgarskap och stipulerar att de måste ha ett nytt medborgarskap innan de frångår sin vietnamesiska nationalitet.

19. Funktionshindrades rättigheter

Vietnam har undertecknat, men inte ratificerat, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I juni 2010 antogs den första omfattande lagen som säkerställer rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Lagen syftar till att integrera personer med funktionsnedsättning i samhället genom att i högre grad möjliggöra tillgång till

bland annat hälso- och sjukvård, rehabilitering, utbildning, kulturliv, sportaktiviteter och nöjen.

Idag beräknas över sju miljoner människor leva med funktionsnedsättning i Vietnam. Merparten av dessa bor på landsbygden och orsakerna kan i de flesta fall härledas till decennier av krig. I speciella program ges personer med funktionsnedsättning hjälp med fysisk rehabilitering och utbildning så att de kan klara sig bättre och även bidra till sin försörjning.

Man räknar med att 52 procent av alla barn med funktionsnedsättning inte går i skolan, detta trots att det finns både specialskolor och integrerade skolor för barnen. En förklaring till detta är att normer och traditionella idéer gör det svårt för barn med funktionsnedsättning att integreras i samhället. För att undvika upplevd skam kring barnets handikapp väljer familjer ibland att inte sätta barnet i skola. Föräldrar har ofta bristande kunskaper när det gäller barnets funktionsnedsättning, vilket leder till att barnet inte får den omsorg den behöver. Även vårdpersonal, framförallt på landsbygden, har otillräckliga kunskaper om hur man vårdar barn med funktionsnedsättning.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Oberoende nationella organisationer som arbetar för de mänskliga rättigheterna tillåts inte. Nationella organisationer som arbetar med bland annat barnets rättigheter, kvinnors rättigheter och sociala och ekonomiska rättigheter förekommer dock. Även en del av icke-diskrimineringsfrågorna som HBT-personers rättigheter kan tolereras om än i liten skala. Däremot är möjligheterna för organisationer att arbeta för yttrandefrihet samt stora delar av de övriga politiska och medborgerliga rättigheterna kraftigt begränsade och hårt kontrollerade. Organisationer som verkar för politisk pluralism är inte tillåtna.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Företrädare för lokala EU-ambassader och för olika vietnamesiska ministerier möts två gånger per år för en dialog om mänskliga rättigheter. Dödsstraffet, situationen för personer som tillhör etniska minoriteter i centrala och nordvästra högländerna, frihetsberövanden av regimkritiker som förespråkar en fredlig övergång till demokrati, tortyr, religions- och pressfrihet och landrättigheter är exempel på frågor som diskuteras. EU:s lämnar även över en lista över personer som fängslats för att fredligt ha uttryckt sina åsikter vid

dess dialogmöten. Länder såsom Australien, Kanada, Norge, Nya Zeeland, Schweiz och USA har också bilaterala dialoger med Vietnam om mänskliga rättigheter.

I den av svenska regeringen fastställda samarbetsstrategin med Vietnam 2009-2013 är ett av målen; ”att Vietnam ska uppnå förbättrad demokratisk samhällsstyrning och ökad respekt för mänskliga rättigheter”. Sverige har under det senaste decenniet varit ett av de ledande länderna vad gäller stödet till rättssektorn, oberoende media samt yttrandefrihet. Sverige har också sedan ett par år tillbaka fått i uppdrag att leda och samordna biståndsgivarna i arbetet mot korruption i Vietnam. Sammantaget bidrar det till att förbättra individers möjlighet att utkräva ansvar.

Konkreta insatser inom ramen för utvecklingssamarbetet har varit att ge stöd till organisationer som arbetar mot till exempel korruption, icke-diskriminering och då främst HBT-personers rättigheter, som stödjer kvinnors politiska deltagande samt mäns engagemang mot könsbaserat våld. För att stödja Vietnams strävanden mot en fungerande rättsstat har Sverige finansierat insatser för att stärka det nybildade nationella advokatsamfundet, en bättre utbildning av jurister samt rättshjälp för de allra fattigaste.

Via FN stärks barnrättsperspektivet med hjälp av svensk finansiering som resulterar i ett rättssystem som kan möta barn och ungdomars behov. Stödet till fria och oberoende media riktar sig dels till chefer i mediesektorn som genomgår ett utbildningsprogram under tre år, dels till ett nystartat utbildningsinstitut för redan yrkesverksamma journalister. Utbildningen är tänkt att stärka bland annat undersökande journalistik.

Via några av Sidas ramorganisationer har också stöd utgått bland annat för att främja barns rättigheter och fackliga rättigheter.